

MINISTERUL INFRASTRUCTURII
ȘI DEZVOLTĂRII REGIONALE
AL REPUBLICII MOLDOVA

Agenția de
Dezvoltare Regională
Sud

Coordonat: _____

Corneliu CIRIMPEI,

Secretar de Stat

„_____” _____ 2025

Aprobat

prin Decizia Consiliului

Regional de Dezvoltare Sud

nr. „01/02” din 11 august 2025

RAPORT DE PROGRES

privind implementarea POR Sud 2022-2025

Perioada de raportare
ianuarie – iunie 2025

Cimișlia, 2025

CUPRINS

CUPRINS	2
ABREVIERI	3
I. INTRODUCERE	4
1.1. Cadrul instituțional	4
1.2 Modul în care POR va contribui la implementarea obiectivelor SNDR	4
1.3 Realizarea planului de activitate	5
1.4 Măsurile de intervenție privind realizarea POR Sud	6
1.5 Perioada de implementare/raportare	13
1.6 Dinamica RD Sud în context național	14
II OBIECTIVELE PROGRAMULUI	19
1.1 Consolidarea rolului și funcțiilor orașelor în sporirea competitivității regiunii	20
1.2 Îmbunătățirea mediului antreprenorial în regiune	21
1.3 Identificarea și promovarea specializării inteligente în regiune	22
1.4 Cooperarea regională și transfrontalieră	23
2.2 Dezvoltarea infrastructurii de suport pentru afaceri	24
2.3 Sprijinirea procesului de adaptare a regiunii la schimbări climatice, prevenirea riscurilor și reziliența în fața dezastrelor:	25
II. OBIECTIVUL GENERAL	26
ÎMBUNĂTĂȚIREA MECANISMELOR ȘI INSTRUMENTELOR DE COORDONARE ȘI IMPLEMENTARE A POLITICII DE DEZVOLTARE REGIONALĂ	26
3.1 Eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională	27
3.2 Consolidarea mecanismului de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională	28
3.3 Dezvoltarea capacităților actorilor regionali în domeniile relevante politicii de dezvoltare regională	28
IV. CONCLUZII	29
Recomandări:	29
Provocări și riscuri	29
Lecții învățate și bune practici	30

ABREVIERI

AAC	Aprovizionare cu apă și canalizare
AAS	Aprovizionare cu apă și sanitație
ADR	Agenție de Dezvoltare Regională
APL	Administrație Publică Locală
BNS	Biroul Național de Statistică
CRD	Consiliul Regional pentru Dezvoltare
CNCDRL	Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale
DUP	Document Unic de Program
FNDRL	Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală
ÎM	Întreprindere Municipală
MIDR	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
MDS	Managementul Deșeurilor Solide
PIB	Produs Intern Brut
PIBR	Produs Intern Brut Regional
POR	Program Operațional Regional
RD	Regiune de Dezvoltare
SNDR	Strategia Națională de Dezvoltare Regională
UAT	Unitate Administrativ Teritorială
ZEL	Zonă Economică Liberă
ZAL	Zonă Antreprenorială Liberă

I. INTRODUCERE

1.1. Cadrul instituțional

Agenția de Dezvoltare Regională Sud (ADR Sud) este o instituție publică, al cărei fondator este autoritatea de elaborare a politicii de dezvoltare regională, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (MIDR), constituită pentru implementarea politicii de dezvoltare regională la nivelul Regiunii de Dezvoltare Sud. ADR Sud are rolul de a contribui la dezvoltarea durabilă și echitabilă pe întreaga întindere a regiunii, urmărind înlăturarea dezechilibrelor dintre diferitele zone ale acesteia în favoarea locuitorilor ei.

Cel mai important obiectiv al activității ADR Sud rezidă în implementarea Programului Operațional Regional Sud (POR Sud), document regional de bază ce stabilește direcțiile strategice pentru dezvoltarea regiunii Sud și realizarea politicii naționale de dezvoltare regională în regiunea Sud. Potrivit prevederilor Legii nr. 438/2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, documentul de planificare a dezvoltării echilibrate și durabile care conține programe, proiecte și activități prioritare la nivel regional este Programul Operațional Regional (POR).

1.2 Modul în care POR va contribui la implementarea obiectivelor SNDR

Programul Operațional Regional Sud reprezintă primul ciclu de implementare a Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională (SNDR) 2022–2028 și constituie o continuare logică a Strategiei de Dezvoltare Regională Sud 2016–2020. Acesta este corelat cu obiectivele strategice ale SNDR 2022–2028, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 40/2022.

Inițial, POR Sud 2022–2024 a fost elaborat în urma evaluării și aprobării proiectelor de dezvoltare regională identificate în cadrul Apelului de Propuneri de Proiecte lansat la 10 august 2020, desfășurat în perioada august 2020 – februarie 2021. Ulterior, documentul a fost actualizat în contextul Apelului de concurs organizat în 2022, pentru identificarea, evaluarea și aprobarea proiectelor de dezvoltare urbană și de revitalizare economică și socială a orașelor, propuse spre finanțare din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală (FNDRL).

Programul a fost aprobat de Consiliul pentru Dezvoltare Regională (CRD) Sud în data de 23 martie 2022 (Decizia nr. 01/04) și actualizat prin Decizia CRD Sud nr. 02/02 din 20 septembrie 2023. Totodată, în baza deciziei CRD Sud nr. 02/01 din 18 martie 2025, Programul a fost prelungit pentru încă un an, acoperind și anul 2025, în scopul continuării implementării proiectelor care necesită perioade extinse de realizare. Subsidiar, Planul de implementare a POR Sud 2022-2025 a fost actualizat prin Decizia CRD Sud nr. 03/01 din 18.03.2025 în contextul desfășurării Concursului de selectare a proiectelor de aprovizionare cu apă și sanitație, programul de dezvoltare regională, apel pe listă, ediția 2023.

Raportul de progres privind implementarea POR Sud 2022-2025 este instrumentul care trasează direcțiile de dezvoltare pe termen mediu a regiunii, are menirea de a prezenta în dinamică evoluția Regiunii de Dezvoltare Sud, reprezentând o analiză a progresului realizării programului. Prezentul raport cuprinde o descriere a realizărilor obținute de ADR Sud în perioada de referință, ca urmare a realizării activităților prioritare incluse în POR. Scopul raportului este de a analiza gradul de implementare a POR Sud 2022-2025 și de a recapitula lecțiile învățate la compartimentul implementare POR.

Programul Operațional Regional transpune la nivel regional obiectivele SNDR, specificând mijloacele de intervenție și prioritățile pe termen mediu în dependență de necesitățile de dezvoltare a fiecărei regiuni

și a problemelor inerente la nivel regional, fiind un instrument de eficientizare a utilizării potențialului regional. Totodată, măsurile de intervenție vizează atât programele finanțate din Fondul național pentru dezvoltare regională și locală (FNDRL), precum și din alte fonduri naționale și externe. În acest sens se urmărește mobilizarea capacităților actorilor regionali și a grupurilor de interes pentru identificarea problemelor și impedimentelor în dezvoltarea regiunii, crearea de parteneriate pentru elaborarea și implementarea proiectelor regionale. Astfel, este încurajat angajamentul acestora de a contribui la dezvoltarea regională și locală, de a utiliza cât mai eficient resursele și de a asigura durabilitatea proiectelor implementate.

1.3 Realizarea planului de activitate

Documentul unic de program (DUP) 2022-2024 avizat de către Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale (CNCDR) la 03.12.2021 și aprobat prin HG nr. 23/2022, ulterior cu unele modificări aprobate prin:

- Decizia CNCDR nr. 25/23 din 23.10.2023 (*inclusiunea a 4¹ proiecte din cadrul Concursului pentru identificarea, evaluarea și aprobarea proiectelor de dezvoltare urbană, revitalizarea economică și socială a orașelor, propuse spre finanțare din FNDRL, ediția 2022*);
- Decizia CNCDR nr. 25/23 din 23.10.2023 (*inclusiunea a 1² proiect din cadrul POR Sud 2022-2024, pe domeniu VIA*);
- Decizia CNCDR nr. 1/24 din 29.01.2024 (*inclusiunea a 3³ proiecte din cadrul concursului (apel pe listă) pentru identificarea, evaluarea și aprobarea proiectelor de dezvoltare regională pe domeniul „Aprovizionare cu apă și sanitație” pentru finanțarea din FNDRL, ediția 2023*);
- Decizia CNCDR nr. 5/24 din 05.03.2024 (*excluderea a 1⁴ proiect din cadrul concursului (apel competitiv) de selectare a proiectelor pentru finanțare din FNDRL, ediția 2020*);
- Decizia CNCDR nr. 9/24 din 21.06.2024 (*excluderea a 1⁵ proiect din cadrul concursului (apel pe listă) pentru identificarea, evaluarea și aprobarea proiectelor de dezvoltare regională pe domeniul „Aprovizionare cu apă și sanitație” pentru finanțarea din FNDRL, ediția 2023*);

Prin urmare, în perioada de raportare, a fost aprobat Documentul unic de program pentru anii 2025-2027, prin HG nr.160/2025, în temeiul art. 10 alin. (2) din Legea 438/2006 privind dezvoltarea regională. Conform Decizia CNCDR nr. 27 din 06.06.2025 (*inclusiunea a 1⁶ proiect din cadrul concursului de selectare a proiectelor de dezvoltare pentru centrele urbane-apel pe listă, Ediția-aprilie 2025*).

Urmare a procedurilor stabilite de implementare a Documentului unic de program, de către CNCDR a fost aprobat Planul anual de finanțare (PAF) pentru anul 2025, cu redistribuirea alocațiilor financiare din sursele FNDRL pentru RD Sud, în sumă de 56,1 milioane lei, pentru implementarea a 13 de proiecte.

Bugetele proiectelor în cauză au fost stabilite în baza devizelor de cheltuieli elaborate de către autoritățile publice locale (APL) la momentul depunerii cererilor de finanțare în cadrul concursurilor de proiecte

¹ Reabilitarea energetică a clădirii grădiniței de copii Nr. 4 din municipiul Cahul;

Valorificarea patrimoniului și revitalizarea centrului istoric Kizil;

Crearea complexului turistic „Valul lui Traian”;

Finalizarea sistemului de iluminat public stradal pe tot teritoriul municipiului Cahul.

² Servicii inovative ale Incubatorului de Afaceri Cimișlia pentru dezvoltarea noilor afaceri în regiune.

³ Finalizarea stației de pompare a apelor reziduale pentru îmbunătățirea infrastructurii de canalizare în regiunea de Nord-Vest a orașului Cimișlia;

Finalizarea construcției sistemului de evacuare și epurare a apelor uzate în s. Valea Perjei, raionul Cimișlia

Finalizarea construcției rețelelor de canalizare din or. Tvardița. Etapa I.

⁴ Modernizarea serviciului cu apă potabilă în raionul Cahul prin extindere și regionalizare continuă;

⁵ Finalizarea construcției rețelelor de canalizare din or. Tvardița. Etapa I.

⁶ Finalizarea construcției edificiului Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P.Gașdeu” din municipiul Cahul.

organizate. Ulterior aprobării Documentelor Unice de Program (DUP), în vederea ajustării bugetelor la condițiile actuale, APL, cu suportul agențiilor de dezvoltare regională, au întreprins acțiunile necesare pentru actualizarea documentației de deviz. Aceasta a fost supusă verificării de către entitățile atestate, conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 361/1996 privind asigurarea calității în construcții.

La actualizarea bugetelor proiectelor s-a urmărit atingerea următoarelor obiective:

- actualizarea documentației de deviz în contextul referințelor normative pentru ajustarea costurilor la manopere și materiale conform prețurilor de referință ale primului trimestru al anului 2022;
- actualizarea documentației de deviz sub aspectul modificărilor cadrului normativ, ce reglementează cuantumul asigurărilor sociale și medicale de stat obligatorii, datorată, de angajatorii sectorului privat la fondul de salarizare și alte recompense pentru persoanele aflate în raporturi de serviciu în baza actului administrativ ori prin alte tipuri de contracte civile în vederea executării de lucrări sau prestării de servicii (de la 22,50 % la 24%);
- menținerea obiectivelor de intervenții financiare (indicatorii de produs) a fiecărui proiect fără modificări, în conformitate cu asumările specificate în cererile de finanțare, actualizate la aprobarea DUP;
- menținerea raportului de co-finanțare din mijloacele FNDRL și din contribuțiile proprii ale aplicanților în cadrul fiecărui proiect fără modificări, la proporțiile inițial specificate în cererile de finanțare;
- menținerea alocațiilor bugetare ale proiectelor pentru anul 2024 fără modificări, în conformitate cu Planului anual de finanțare aprobat.

În vederea asigurării acestui deziderat, pe parcursul perioadei de raportare, activitățile au fost desfășurate în conformitate cu Planul de implementarea a POR Sud pentru anul 2025 și Planul de activitate al Agenției de Dezvoltare Regională Sud pentru anul 2025.

1.4 Măsurile de intervenție privind realizarea POR Sud

În vederea atingerii obiectivelor POR Sud 2022-2025, prin Decizia CNCDDL nr. 05/22 din 28.02.2022 privind aprobarea actualizărilor costurilor proiectelor prioritare de dezvoltare regională incluse în Planul anual de finanțare pentru anul 2025 și conform Deciziei de redistribuire a mijloacelor Fondului național pentru dezvoltarea regională și locală pentru anul 2025, nr. 10 din 22.01.2025 cu privire la aprobarea Planului anual de Finanțare (PAF-2025), au fost aprobate spre finanțare 13 proiecte de dezvoltare regională, conform tabelului de mai jos:

Tabelul 1. Proiectele de dezvoltare regională incluse în DUP 2025 – 2027
(inclusiv cu proiectele aprobate în DUP 2022 - 2024)

Proiect		Denumirea programelor / proiectului	Indicatori de buget	Costul, lei		Aprobat Decizia CNCDDL
Cod	#			Conform Cererii de finanțare	Actualizat	
1	2	3	4	5	6	7
5004 „VIA - Valorificarea infrastructurii de afaceri”				26.025.190,00	28.876.770,00	
S 111016L	1	Racordarea la utilități a subzonei nr. 18 (Cahul) din cadrul Zonei Economice Libere „Bălți”	Costul total al proiectului	10.464.190,00	13.315.770,00	05/22 din 28.02.2022
			Solicitat FNDRL	9.400.760,60	11.962.541,56	
			Contribuția	1.063.432,40	1.353.228,44	
S 111027C	2	Servicii inovative ale Incubatorului de Afaceri Cimișlia pentru dezvoltarea noilor afaceri în regiune	Costul total al proiectului	15.561.000,00	N/A	25/23 din 23.10.2023
			Solicitat FNDRL	14.000.000,00		
			Contribuția	1.561.000,00		
6602 „SAT - Sporirea atractivității turistice”				16.215.000,00		
CM-13-004-DR-1	3	Finisarea construcției edificiului Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hașdeu” din mun. Cahul	Costul total al proiectului	16.215.000,00	N/A	27/25 din 06.06.2025
			Solicitat FNDRL	14.593.580,00		
			Contribuția	1.624.520,00		
7502 „RUDISP - Revitalizarea urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice”				110.128.065,57	122.925.068,00	
S 223025C	1	Consolidarea revitalizării urbane prin dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice în sectorul Căușenii Vechi din orașul Căușeni	Costul total al proiectului	8.011.955,57	20.808.958,00	3/24 din 29.01.2024
			Solicitat FNDRL	5.412.354,89	14.057.175,51	
			Contribuția	2.599.600,69	6.751.782,49	
S223002DR	2	Reabilitarea energetică a clădirii grădiniței de copii Nr. 4 din municipiul Cahul	Costul total al proiectului	19.994.790,00	N/A	25/23 din 23.10.2023
			Solicitat FNDRL	17.995.310,00		
			Contribuția	1.999.480,00		
S223001DR	3	Valorificarea patrimoniului și revitalizarea centrului istoric Kizil	Costul total al proiectului	9.980.000,00	N/A	25/23 din 23.10.2023
			Solicitat FNDRL	9.000.000,00		
			Contribuția	980.000,00		
S223003DR	4	Crearea complexului turistic „Valul lui Traian”	Costul total al proiectului	18.602.190,00	N/A	25/23 din 23.10.2023
			Solicitat FNDRL	16.741.971,00		
			Contribuția	1.860.219,00		
S224002L	5	Finalizarea sistemului de iluminat public stradal pe tot teritoriul municipiului Cahul	Costul total al proiectului	53.539.130,00	N/A	25/23 din 23.10.2023
			Solicitat FNDRL	46.579.040,00		
			Contribuția	6.960.090,00		
7503 „AAS - Aprovizionarea cu apă și sanitație”				325.758.406,46	326.475.715,55	
S 331034C	1	Extinderea sistemului de canalizare în orașul Cimișlia	Costul total al proiectului	31.002.940,00	37.911.290,00	05/22 din 28.02.2022
			Solicitat FNDRL	27.500.000,00	33.627.807,08	
			Contribuția	3.502.940,00	4.283.482,92	
S 331002C	2	Modernizarea stației de epurare a apelor uzate din or. Căușeni, etapa II și construcția sistemului de canalizare în sectorul „Căușenii Vechi”	Costul total al proiectului	62.832.400,00	73.458.760,00	20 din 13.09.2024
			Solicitat FNDRL	49.832.400,00	58.260.142,56	
			Contribuția	13.000.000,00	15.198.617,44	
S 331026C	3	Asigurarea bunei funcționalități a stației de epurare prin extinderea rețelelor de canalizare și regionalizarea serviciului	Costul total al proiectului	50.807.864,00	66.397.030,00	05/22 din 28.02.2022
			Solicitat FNDRL	43.357.410,00	56.660.569,52	
			Contribuția	7.450.454,00	9.736.460,48	
3331004	4		Costul total al proiectului	50.221.107,00	58.494.800,00	14/22 din 08.08.2022
			Solicitat FNDRL	45.000.000,00	52.413.539,99	

Proiect		Denumirea programelor / proiectului	Indicatori de buget	Costul, lei		Aprobat Decizia CNCDDL
Cod	#			Conform Cererii de finanțare	Actualizat	
1	2	3	4	5	6	7
		Construcția apeductului magistral Sărata Nouă - Sărăteni cu conectarea a 14 localități	Contribuția	5.221.107,00	6.081.260,01	
S 331012C	5	Construcția apeductelor magistrale Iargara- Borogani, Iargara- Tigheci și a rețelelor de apeduct interioare în 4 localități	Costul total al proiectului	35.369.200,00	46.283.370,00	14/22 din 08.08.2022
			Solicitat FNDRL	31.832.240,00	41.654.980,66	
			Contribuția	3.536.960,00	4.628.389,34	
S 331004L	6	Apeduct magistral Ștefan Vodă - Căușeni - Căinari	Costul total al proiectului	50.000.000,00	5.555.555,55	05/22 din 28.02.2022
			Solicitat FNDRL	45.000.000,00	5.000.000,00	
			Contribuția	5.000.000,00	555.555,55	
S 331003C	7	Construcția apeductelor interioare în satele Tomai și Sărata- Răzeși, raionul Leova	Costul total al proiectului	32.480.020,00	38.374.910,00	14/22 din 08.08.2022
			Solicitat FNDRL	25.659.215,00	30.316.177,95	
			Contribuția	6.820.805,00	8.058.732,05	
S 331027L	8	Finalizarea stației de pompare a apelor reziduale pentru îmbunătățirea infrastructurii de canalizare în regiunea de Nord-Vest a orașului Cimișlia	Costul total al proiectului	7.000.000,00		1/24 din 29.01.2024
			Solicitat FNDRL	7.000.000,00	N/A	
S 331029L	9	Finalizarea construcției sistemului de evacuare și epurare a apelor uzate în s. Valea Perjei, r-nul Cimișlia	Costul total al proiectului	6.044.875,46		1/24 din 29.01.2024-
			Solicitat FNDRL	6.044.875,46	N/A	
17	Documentul Unic de Program (DUP) pentru anii 2025 - 2027		Costul total al proiectelor	478.126.662,03	478.277.553,55	
			Suma solicitată din FNDRL	414.946.053,94	421.630.044,83	
			Contribuția beneficiarului	63.180.608,09	56.647.508,72	

Tabelul nr. 2. Alocarea financiară din sursele FNDRL, anul 2025, MDL

Codul proiectului	Denumirea proiectului	Domeniul de intervenție	Deciziile CNCDDL, ANUL 2025		
			Aprobat	Redistribuire	Redistribuire
			Nr. 10/25 din 22.01.2025	Nr. 19/25 din 02.04.2025	Nr. 26/25 din 23.05.2025
S111027C	Servicii inovative ale Incubatorului de Afaceri Cimișlia pentru dezvoltarea noilor afaceri în regiune	VIA	2.264.525,61	2.264.525,61	11.964.575,61
S223025C	Consolidarea revitalizării urbane prin dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice în sectorul Căușenii Vechi din orașul Căușeni	RUDISP	5.513.550,70	5.513.550,70	13.540.783,69
S223002DR	Reabilitarea energetică a clădirii grădiniței de copii Nr. 4 din municipiul Cahul	RUDISP	2.363.029,25	2.363.029,25	9.363.029,25
S223001DR	Valorificarea patrimoniului și revitalizarea centrului istoric Kizil	RUDISP	2.103.037,20	2.103.037,20	7.103.037,20
S223003DR	Crearea complexului turistic „Valul lui Traian”	RUDISP	5.459.144,32	5.459.144,32	11.959.144,32
S224002L	Finalizarea sistemului de iluminat public stradal pe tot teritoriul municipiului Cahul	MITERUP	1,00	1,00	33.751.194,59
S331012C	Construcția apeductelor magistrale Iargara- Borogani, Iargara- Tigheci și a rețelilor de apeduct interioare în localitățile Băiuș, Cociulia Nouă, Tigheci și Cuporani din raionul Leova	AAS	2.739.682,29	2.739.682,29	13.749.533,48
S331003C	Construcția apeductelor interioare în satele Tomai și Sărata- Răzeși, raionul Leova	AAS	1,00	1,00	1,00
S331005L	Construcția apeductului magistral Sărata Nouă-Sărăteni cu conectarea localităților Seliște, Cazangic, Beștemac, Troian, Troița, Vozniseni, Sărăteni, Orac, Ceadîr, Colibabovca și Cneazevca.	AAS	8.490.456,28	8.490.456,28	28.944.543,33
S331004L	Apeduct magistral Ștefan Vodă – Căușeni – Căinari	AAS	1,00	1,00	1,00
S331034C	Extinderea sistemului de canalizare în orașul Cimișlia	AAS	100.000,00	100.000,00	4.961.751,09
S331002C	Modernizarea stației de epurare a apelor uzate din or. Căușeni, etapa II și construcția sistemului de canalizare în sectorul „Căușenii Vechi”	AAS	16.154.749,81	16.154.749,81	13.365.478,70
S331026C	Asigurarea bunei funcționalități a stației de epurare prin extinderea rețelilor de canalizare și regionalizarea serviciului	AAS	10.924.782,54	10.924.782,54	10.924.782,53
S331027L	Finalizarea stației de pompare a apelor reziduale pentru îmbunătățirea infrastructurii de canalizare în regiunea de Nord-Vest a orașului Cimișlia	AAS	-	0,00	1,00
S331029L	Finalizarea construcției sistemului de evacuare și epurare a apelor uzate s. Valea Perjei, raionul Cimișlia	AAS	-	0,00	1,00
TOTAL buget FNDRL			56.112.961,00	56.112.961,00	161.582.857,79

Conform PAF 2025, prin Decizia CNCDDL nr. 26/25 din 23.05.2025 pentru implementarea proiectelor incluse în DUP 2025-2027, pentru RD Sud au fost alocate **161.582.857,79 lei** din FNDRL, fiind valorificate **57.943.723,75 lei** din FNDRL, ceea ce constituie **35,9%** față de bugetul alocat/redistribuit.

Ca urmare a implementării acestor proiecte, au fost atinși o serie de indicatori de produs, potrivit cărora este posibilă aprecierea nivelului de realizare a proiectelor și a impactului acestora asupra Regiunii de Dezvoltare Sud. Datele prezentate mai jos reflectă progresul înregistrat inclusiv perioada de raportare, urmând ca indicatorii planificați să fie realizați integral până la finalizarea Programului Operațional Regional Sud 2022–2025.

În domeniul valorificării infrastructurii de afaceri (VIA) sunt planificați a fi realizați următorii indicatori:

Indicatori planificați	Indicatori realizați	
	Perioada A - 2022 – 2024	Semestrul I, A - 2025
2,4 km rețele electrice de tensiune înaltă;	2,4 km rețele electrice de tensiune înaltă 10kV;	-
1,41 km rețea de apeduct;	1,41 km rețea de apeduct;	-
1,582 km rețea de canalizare;	1,582 km rețea de canalizare;	-
0,87 km rețea de gaze naturale cu presiune medie;	0,87 km rețea de gaz de presiune medie;	-
1 hală de producere cu suprafața de 1191 m ² ;	50,5% - 1 hală de producere ;	-
0,39 ha de teren amenajat adiacent;	44,38 % teren amenajat;	-
conectarea halei de producere la utilități (apă, canalizare, gaz, energie electrică).	18,9 % din rețele conectate la utilități	81,1 % din rețele conectate la utilități (apeduct de racord-321,4 m; linie de canalizare- 20,8 m; gazoduct de racord – 235 ml).

În domeniul revitalizării urbane și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice (RUDISP) sunt planificați a fi realizați următorii indicatori:

Indicatori planificați	Indicatori realizați	
	Perioada A - 2022 – 2024	Semestrul I, A - 2025
9 terenuri de joacă amenajate;	<i>în curs de realizare</i>	Inițierea activităților de montarea a bunurilor
1 stadion multifuncțional amenajat;	<i>în curs de realizare</i>	23,8 % de construcția stadioului
1 clădire cu performanță energetică sporită de 6.189,7 ⁷ m ² ;	334,9 m ² (tâmplărie PVC, termoizolarea canalelor de ventilare);	2.654,10 m ² (tâmplărie PVC, termoizolarea canalelor de ventilare);
3.334,9 ⁸ m ² de acoperiș renovat;	1.634,0 m ² de acoperiș renovat;	718,0 m ² de acoperiș renovat;

⁷ Conform Cererii de finanțare – 4.934,7 m².

⁸ Conform Cererii de finanțare – 995,2 m².

440 m2 de pereu renovat;	<i>în curs de realizare</i>	440,0 m ² pereu renovat
1180 m2 de pavaj nou construit;	<i>în curs de realizare</i>	<i>în curs de realizare</i>
650 m2 de bordură nou construit;	<i>în curs de realizare</i>	<i>în curs de realizare</i>
4520 m2 de spații verzi renovat	<i>în curs de realizare</i>	<i>în curs de realizare</i>
1 pod de piatră de Cosăuți peste râul Gealair cu specific de arhitectură medievală;	<i>în curs de realizare</i>	45 % pod de piatră de Cosăuți peste râul Gealair cu specific de arhitectură medievală
1220 m de pavaj pietonal;	1220 m de pavaj pietonal;	-
1,6 ha de spațiu înverzit;	<i>în curs de realizare</i>	<i>în curs de realizare</i>
610 m de albia râului curățit și pavat;	<i>în curs de realizare</i>	<i>în curs de realizare</i>
fântână germană reconstruită;	<i>în curs de realizare</i>	82 % fântână germană reconstruită
clopotniță germană reconstruită	50 % clopotniță germană construită	25% clopotniță germană construită
1 parcare pentru automobile;	1 parcare pentru automobile;	-
1 pistă pentru bicicliști delimitată	1 pistă pentru bicicliști delimitată;	-
1 zonă de recreere;	<i>în curs de realizare</i>	<i>în curs de realizare</i>
2 atracții turistice amenajate;	<i>în curs de realizare</i>	<i>în curs de realizare</i>
15 ha de terenuri amenajate;	<i>în curs de realizare</i>	<i>în curs de realizare</i>
0,47 m de drum construit/renovat/reabilitat;	<i>în curs de realizare</i>	<i>în curs de realizare</i>
10 ecosfere create;	<i>în curs de realizare</i>	<i>în curs de realizare</i>

În domeniul modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare și rețelelor de utilități publice (MITERUP), sunt planificați a fi realizați următorii indicatori:

Indicatori planificați	Indicatori realizați	
	Perioada A - 2022 – 2024	Semestrul I, A - 2025
87,6 km de rețele de cablu iluminare stradală modernizate;	-	9,59 km de rețele de cablu iluminat stradală modernizată
765 piloni montați;	-	86 piloni montați
2397 de corpuri de iluminat LED instalate;	-	406 corpuri de iluminat LED instalat

În domeniul aprovizionării cu apă și sanitație (AAS), sunt planificați a fi realizați următorii indicatori:

Indicatori planificați	Indicatori realizați	
	Perioada A - 2022 – 2024	Semestrul I, A - 2025

162.23 km de rețele de apeduct;	87,61 km de rețele de apeduct	5,22 km de rețele de apeduct
6 stații de pompare a apei potabile (SPA);	6 stații de pompare a apei potabile (SPA);	-
14 stații de dezinfectare a apei;	4 stații de dezinfectare a apei	-
12 rezervoare de apă potabilă.	6 rezervoare de apă potabilă	3 rezervoare de apă potabilă
49,80 km de rețele de canalizare;	53,60 km rețea de canalizare	-
8 stații de pompare a apelor uzate (SPAU);	7 stații de pompare a apelor uzate (SPAU)	-
1 stație de epurare modernizată;	46,7 % din blocul de tratare biologică de 2500 m ³ /24h;	53,3 % din blocul de tratare biologică de 2500 m ³ /24h;

1.5 Perioada de implementare/raportare

Componenta de raportare, bazată pe activitățile realizate de ADR Sud pentru perioada de raportare, în vederea implementării obiectivelor strategice din POR Sud 2022-2025, a derivat cu următoarele rezultate:

- 1 ședință ordinară a CRD Sud desfășurată în data de 18.03.2025 cu aprobarea a 4 decizii;
- 1 Plan de implementare a POR Sud 2022-2025 pentru anul 2025 elaborat și aprobat;
- 1 Plan de acțiuni pentru implementarea PNDOPC 2021-2027, etapa II, anul 2025 elaborat și aprobat;
- 1 analiză a profilului RDS aferentă elaborării POR Sud 2026-2027 inițiată;
- 5 proiecte de HG și 2 metodologii cu privire la elaborarea documentelor de politici examinate cu oferirea a 123 propuneri;
- 1 ședință cu reprezentanții PNUD Moldova privind crearea și dezvoltarea micro-clusterelor locale cu specializare economică inteligentă în cadrul proiectului Elveția-PNUD „Piețe Reziliente și Incluzive în Moldova”;
- 1 proiect elaborat și depus în cadrul apelului pentru Propuneri de Granturi Mici în RM în 2025 lansat de Agenția Slovacă pentru Cooperare Internațională în Dezvoltare împreună cu Ambasada Republicii Slovace la Chișinău;
- 2 note conceptuale elaborate și depuse în cadrul concursului de selectare a proiectelor de dezvoltare pentru centrele urbane-apel pe listă, ediția 2025;
- 1 cerere de finanțare elaborată și aplicată în cadrul concursului de selectare a proiectelor de dezvoltare pentru centrele urbane-apel pe listă, ediția 2025;
- 1 proiect inclus în DUP 2025-2027;
- 1 eveniment facilitat „Ziua autonomiei locale și a lucrătorului din administrația publică locală” organizat în mun. Cahul;
- 1 eveniment de brokeraj organizat în parteneriat cu ANCD, IP Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul și mediul privat din RDS;
- 1 eveniment „Ziua ușilor deschise - Construim viitorul european al Regiunii Sud” organizat;
- 1 participare la evenimentul „Ziua Europei” în mun. Chișinău pentru promovarea activității ADR Sud și a potențialului RD Sud;
- 12 consultări oferite APL urbane aferente elaborării/actualizării PRU;
- 3 consultări oferite UIP Cahul cu privire la evaluarea finală a Strategiei de dezvoltare socio-economică a mun. Cahul și inițierea procesului de elaborare a Strategiei pentru următoarea perioadă de programare, inclusiv actualizarea POL Cahul;
- 1 proiect de Acord de colaborare elaborat și remis în adresa ANCD pentru examinare și revizuire;
- 4 documente examinate cu oferirea a 27 propuneri de ajustare aferente activității grupului sectorial de lucru 22 „Politica regională și coordonarea instrumentelor structurale”;
- 20 activități de consolidare a capacităților pentru specialiștii ADR Sud;
- 4 instruirii organizate pentru 76 beneficiari APL aferente apelului competitiv de selectare a proiectelor de dezvoltare regională cu finanțare din FNDRL;
- 20 Cereri de Finanțare depuse în cea de-a doua etapă a **Concursului de selectare a proiectelor de dezvoltare regională**, lansat de MIDR , ediția 2024, pentru finanțare din FNDRL.
- 2 anunțuri de participare (LLC);
- 2 proceduri de achiziții desfășurate;
- 1 acord adițional SST;

- 2 acord adițional LCM;
- 4 ședințe ale GLAP organizate;
- 1 contract de antrepriză semnat;
- 41 vizite de monitorizare ale proiectelor din DUP 2025-2027;
- 53 ședințe de lucru cu privire la situația proiectelor din DUP 2025-2027;
- 45,2% din 3 IP renovate;
- 23,8 % - 1 stadion multifuncțional adaptat la condiții de odihnă activă și activități sportive;
- 5,23 km - rețele de apeduct magistrale de alimentare cu apă;
- A fost inițiate activitățile privind amenajarea a 9 terenuri de joacă aferente IP și curțile a patru blocuri locative amenajate;
- 2602 mp de suprafețe eficientizate energetic (termoizolate, ferestre PVC);
- 9,59 km de rețele de cablu iluminat stradală modernizate;
- 86 piloni montați;
- 271 de console montate;
- 406 corpuri de iluminat;
- 100% - 1 SEAU modernizată;
- 4 acte de recepție la terminarea lucrărilor semnate;
- 2 acte de predare primire a costurilor investiționale formate elaborate și semnate;
- 1 raport de evaluare post implementare elaborat și semnat;
- 1 raport de monitorizare a durabilității proiectului elaborat;
- 3 vizite de monitorizare ale proiectelor post implementate;
- 2 rapoarte elaborate privind realizarea Planului de Activitate al ADR Sud.

1.6 Dinamica RD Sud în context național

Potrivit programului regional, principala viziune strategică întru realizarea politicii de dezvoltare regională este **Sprijinirea creșterii competitivității și dezvoltării durabile a Regiunii de Dezvoltare Sud, ajustarea disparităților și creșterea calității vieții cetățenilor din Regiune.**

Astfel, la nivelul RD SUD au fost identificate trei obiective generale, care vor contribui la atingerea viziunii strategice:

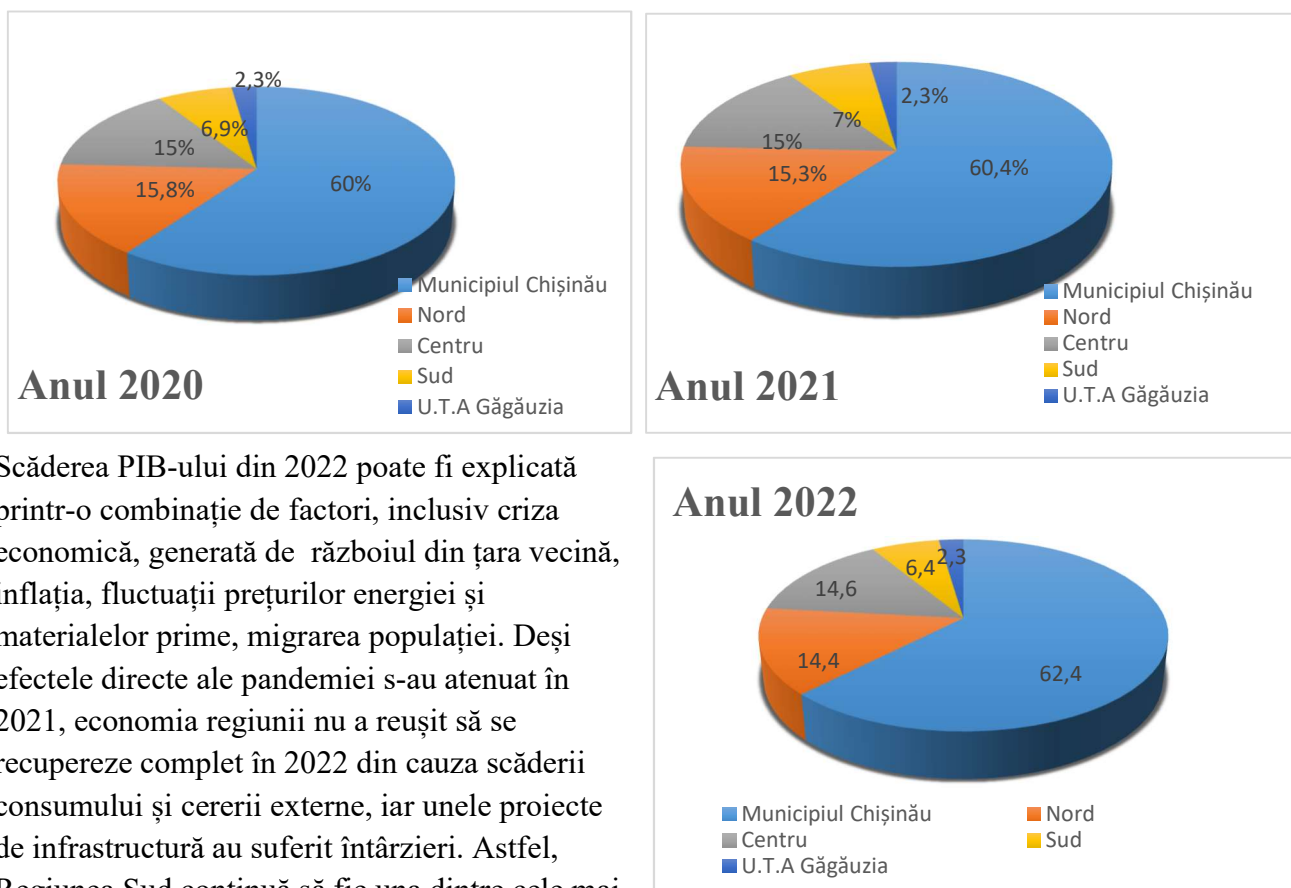
- ***Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă RD Sud;***
- ***Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii;***
- ***Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de coordonare și implementare a politicii de dezvoltare regională.***

Prin implementarea obiectivelor menționate se urmărește, în final, atingerea următoarelor rezultate până la sfârșitul programului:

- Creșterea ponderii PIB a RD Sud de la 7,0% până la 7,5 %;
- Creșterea ratei de ocupare a populației - minim 32%;
- Sporirea accesului populației la serviciile publice de apeduct din surse sigure de apă - minim 75% ;
- Sporirea accesului populației la serviciile publice de canalizare - minim 15,0%;
- Sporirea accesul populației la sistemul de colectare a deșeurilor - minim 26%;
- Creșterea coeficientului de implementare a proiectelor incluse în DUP, în comparație cu ciclul precedent (2016-2020) de la 69,2% la minim 75%;
- Creșterea coeficientului de valorificare a resurselor planificate de la 63,3% la minimum 75%.

Evoluția PIB-ului regional a început a fi monitorizat începând cu anul 2014, anul pentru care BNS oferă informația ce ține de PIB dezagregată pe regiuni de dezvoltare. Conform metodologiei de calcul, valorile pentru indicatorul respectiv sunt furnizate cu o reținere de 2 ani, conform Biroului Național de Statistică (NBS), cea mai recentă publicare a valorii acestui indicator este relevantă anului 2022 când valoarea PIB Regiunii Sud a constituit 6,4% din valoare PIB-lui pe țară. PIB-ul regiunii Sud constituie circa 17,55 miliarde lei, situându-se semnificativ în urma municipiului Chișinău, care domină economia țării cu o pondere de 62,4%, generând aproximativ 171,21 miliarde lei. Respectiv, Regiunea de dezvoltare Sud contribuie la formarea PIB-ului de 2 ori mai puțin decât regiunile Nord cu 14,40 % și Centru 14,60%.

Figura nr.1. Compararea contribuției regiunilor la formarea PIB în 2021-2022

Scăderea PIB-ului din 2022 poate fi explicată printr-o combinație de factori, inclusiv criza economică, generată de războiul din țara vecină, inflația, fluctuații prețurilor energiei și materialelor prime, migrarea populației. Deși efectele directe ale pandemiei s-au atenuat în 2021, economia regiunii nu a reușit să se recupereze complet în 2022 din cauza scăderii consumului și cererii externe, iar unele proiecte de infrastructură au suferit întârzieri. Astfel, Regiunea Sud continuă să fie una dintre cele mai puțin dezvoltate comparativ cu alte regiuni ale țării, iar această scădere reflectă, pe de o parte, lipsă de investiții și de alocare a resurselor pentru revitalizarea economiei locale, dar și efectele crizelor externe care au lovit economic.

Comparativ cu alte regiuni de dezvoltare, Regiunea Sud se află sub media națională, ceea ce sugerează că piața muncii din această regiune se confruntă cu dificultăți mai mari în integrarea și menținerea forței de muncă. În contextul infrastructurii tehnico-edilitare, regiunea a înregistrat ritmuri de creștere mai lente, ceea ce poate influența negativ oportunitățile de muncă și dezvoltarea economică.

În anul 2023, Regiunea de Dezvoltare Sud a continuat să facă progrese în domeniul infrastructurii edilitare. La moment, nu sunt accesibile date actualizate privind alți indicatori ai infrastructurii edilitare, iar informațiile prezentate se referă exclusiv la rata de acces la rețelele publice de apă și canalizare. Datele disponibile arată următoarele succese:

Tabelul nr. 3. Rata de acces a populației la rețelele publice de alimentare cu apă și canalizare

Anul	Indicator statistic ⁹					
	Rata de acces a populației la rețele publice de alimentare cu apă, %			Rata de acces a populației la rețele publice de canalizare, %		
	Total	Urban	Rural	Total	Urban	Rural
2020	65,5	79,9	59,7	10,5	37,3	0,5
2021	80,3	94,0	75,8	12,4	47,3	1,0
2022	82,7	95,2	79,1	12,1	49,8	1,3
2023	83,0	98,1	78,7	11,7	48,3	1,3

Rata de acces la rețelele publice de alimentare cu apă a înregistrat o creștere semnificativă, de la 65,5% în 2020 la 83,0% în 2023, conform datelor pentru anii 2020-2023 valoarea indicatorului ce se referă la rata de acces a populației la rețelele publice de alimentare cu apă a manifestat o creștere cu 17,50%, de la 65,5% în anul 2020 ajungând la 83,0% în anul 2023, aceasta confirmă faptul că tot mai multe persoane au acces la rețelele publice de alimentare cu apă.

Deși progresul este evident în ambele medii, există o diferență semnificativă între urban și rural. În 2023, 98,1% din populația urbană beneficia de apă potabilă din rețele publice, comparativ cu 78,7% în mediul rural. Diferența de acces sugerează faptul că majoritatea investițiilor în infrastructura de apă s-au concentrat în zonele urbane, în timp ce mediul rural continuă să aibă un acces mai limitat.

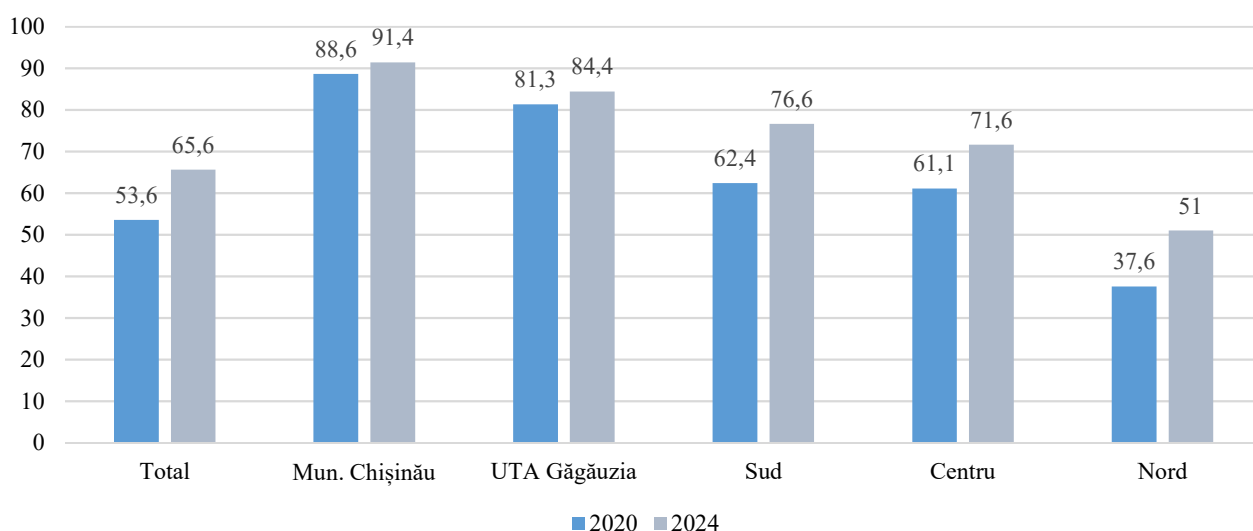
Rata de acces la rețelele publice de canalizare a crescut de la 10,5% în 2020 la 11,7% în 2023, dar acest progres este mult mai lent în comparație cu rata accesului la apa potabilă. Chiar și în anul 2023, doar 48,3% din populația urbană avea acces la canalizare, în timp ce în rural această valoare a rămas aproape neschimbată, la 1,3%. Aceste date sunt disponibile

În concluzie, deși regiunea a făcut progrese importante în ceea ce privește accesul la apă, investițiile în infrastructura de canalizare rămân insuficiente, iar aceste diferențe între mediul urban și rural trebuie abordate cu prioritate în politicile de dezvoltare regională.

Figura nr. 2. Ponderea localităților deservite de sistemul public de alimentare cu apă, pe regiuni de dezvoltare, anul 2020- 2024, %¹⁰

⁹ Informația este calculată în baza studiului prin sondaj în gospodării (bazat pe eșantion) „Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice (CBGC)”. Sursa: Informația oferită de către Biroul Național de Statistică, în baza solicitării cu Nr. 743 din 29.10.2024

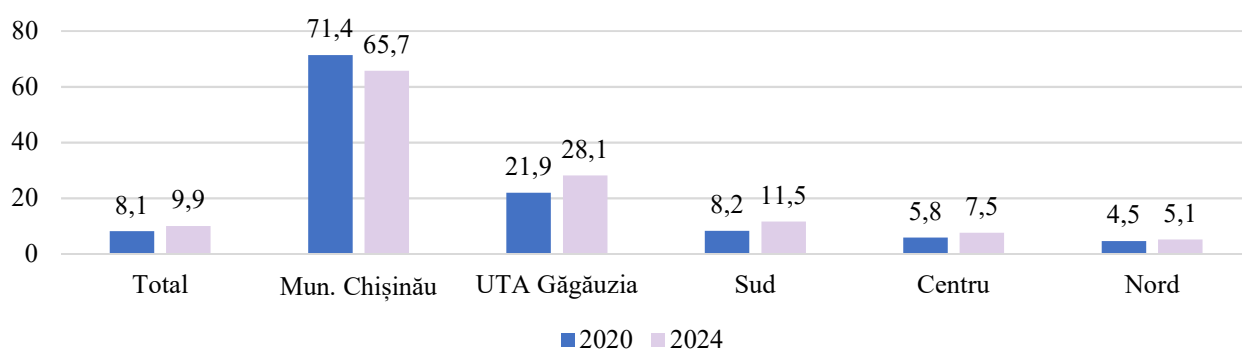
¹⁰ Sursa: https://statistica.gov.md/ro/activitatea-sistemelor-publice-de-alimentare-cu-apa-si-de-canalizare-in-anul-202-9780_61786.html

Analizând datele ce se referă la Ponderea localităților deservite de sistemul public de alimentare cu apă, pe regiune anul 2020-2024, de asemenea se atestă o creștere a numărului de localități deservite de sistemul de alimentare cu apă.

În anul 2024 localitățile din mun. Chișinău și UTA Găgăuzia dețin cel mai mare nivel de conectare la sistemele publice de alimentare cu apă fiind urmate de Regiunea Sud, Regiunea Centru și Nord. Regiunea Sud înregistrează o majorare cu 14,2% a ponderii localităților cu acces la sistemele publice de alimentare cu apă, în anul 2024 față de anul 2020, depășind toate regiunile la acest aspect. Ceea ce semnifică accelerarea accesului la sistemele publice de alimentare cu apă datorită proiectelor și programelor de dezvoltare regională și locală.

Figura nr. 3. Ponderea localităților deservite de sistemul public de canalizare, pe regiuni de dezvoltare, anul 2020- 2024, %¹¹

Cea mai mare pondere a localităților cu acces la sistemele publice de canalizare (Figura 4) s-a înregistrat în mun. Chișinău (65,7%), UTA Găgăuzia (28,1%) și regiunea Centru (7,5%), iar localitățile din regiunile Sud și Nord au cele mai mici rate de acces (7,5% și respectiv, 5,1%). Totuși se atestă o majorare cu 3,30% a ponderii localităților din Regiunea Sud cu acces la sistemul de canalizare comparativ cu anul 2020, aceasta fiind rezultatul implementării unui șir de proiecte în regiunea Sud.

¹¹ Sursa: https://statistica.gov.md/ro/activitatea-sistemelor-publice-de-alimentare-cu-apa-si-de-9780_61263.html

În ceea ce privește accesul populației la sisteme de colectare a deșeurilor, conform răspunsului oferit de Biroul Național de Statistică la solicitarea ADR Sud, instituția nu deține, la acest moment, date statistice care să permită evaluarea acestui indicator.

Totodată, este important de menționat că acest indicator este monitorizat de către Ministerul Mediului, care colectează și analizează informații relevante în domeniul gestionării deșeurilor la nivel național.

II Obiectivele programului

Întru realizarea viziunii strategice de dezvoltare regională, la nivelul RD Sud au fost identificate trei obiective generale în corespundere cu direcțiile strategice stabilite în SNDR 2022-2028, adaptate la necesitățile și specificul regiunii.

Tabelul nr. 4.

Prezentarea schematică a viziunii și obiectivelor strategice stabilite la nivelul RD Sud

Viziunea strategică		
Sprijinirea creșterii competitivității și dezvoltării durabile a Regiunii de Dezvoltare Sud, ajustarea disparităților și creșterea calității vieții cetățenilor		
Obiectiv General 1 Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a Regiunii de Dezvoltare Sud	Obiectiv General 2 Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii	Obiectiv General 3 Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de implementare a politicii de dezvoltare regională
Direcții prioritare 1.1. Consolidarea rolului și funcțiilor orașelor în sporirea competitivității regiunii 1.2. Îmbunătățirea mediului antreprenorial în regiune 1.3. Identificarea și promovarea specializării inteligente în regiune 1.4. Cooperarea regională și transfrontalieră	Direcții prioritare 2.1. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare de bază din regiune 2.2. Dezvoltarea infrastructurii de suport pentru afaceri 2.3. Sprijinirea procesului de adaptare a regiunii la schimbările climatice, prevenirea riscurilor și reziliența în fața dezastrelor	Direcții prioritare 3.1. Eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională 3.2. Consolidarea mecanismului de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională 3.3. Dezvoltarea capacităților actorilor regionali în domeniile relevante politicii de dezvoltare regională

Obiectiv General 1: Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a RD Sud

Conform prevederilor POR Sud 2022-2025, creșterea competitivității și ocuparea forței de muncă rămân priorități esențiale pentru dezvoltarea socio-economică a Regiunii de Dezvoltare Sud. Strategia vizează stimularea dezvoltării orașelor ca centre de creștere a competitivității regionale și generarea de noi locuri de muncă.

Potrivit BNS în anul 2023, în Regiunea de dezvoltare Sud au raportat activitatea 3703 agenți economici, înregistrându-se creșterea numărului de entități cu 15 % față de anul 2020 când în RD Sud existau 3220 agenți economici. Majoritatea întreprinderilor fac parte din categoria întreprinderile mici și mijlocii și reprezintă 99,6% din numărul total, iar întreprinderile mari 0,4%, astfel putem observa că față de începutul perioadei de raportare inclusă în POR, ponderea numărului de IMM s-a mărit cu 0,05%.

Analiza indicatorilor IMM indică că în anul 2023: veniturile din vânzări în medie pe o întreprindere au constituit 4,063 mln. lei, cu 893,5 mii lei (sau 2,2%) mai mult față de anul 2021; veniturile din vânzări ale IMM în medie pe un salariat au constituit 527,3 mii lei, cu 20,9 mii lei (sau 2,6%) mai mult față de anul 2022.

În ceea ce privește forța de muncă, numărul mediu de personal a crescut cu 0,7% în 2023 comparativ cu 2020, indicând o ușoară redresare a situației comparative cu anul 2022. O confirmare a faptului este creșterea de 3% a numărului de angajați în 2023 față de 2022 ce reflectă o revenire a cererii de forță de muncă, pe măsură ce activitatea economică s-a intensificat. Această revenire denotă o redresare progresivă, fiind un semnal pozitiv al reîntoarcerii către un nivel mai ridicat de ocupare în regiune.

Creșterea competitivității va necesita investiții suplimentare în infrastructură și în proiecte care să sprijine dezvoltarea IMM-urilor. Crearea de parcuri industriale și zone economice speciale ar putea stimula activitatea antreprenorială și ar putea atrage noi investitori.

Implementarea unor politici regionale care să încurajeze antreprenoriatul și să faciliteze accesul IMM-urilor la finanțare și suport tehnic este crucială pentru îmbunătățirea competitivității. Pentru a îmbunătăți situația, sunt necesare măsuri suplimentare în educația antreprenorială, investiții în infrastructură și politici de suport pentru IMM-uri.

1.1 Consolidarea rolului și funcțiilor orașelor în sporirea competitivității regiunii

În vederea realizării acestei direcții prioritare, au fost planificate pentru a fi implementate un set de acțiuni care vor fi concentrate pe următoarele măsuri:

Dezvoltarea orașelor-poli de creștere din RD Sud

Măsura respectivă are ca scop sprijinirea dezvoltării municipiului Cahul ca pol de creștere regională, susținând, astfel și dezvoltarea zonelor rurale proxime acestui municipiu.

În acest sens, în perioada de referință au fost parcurși următorii pași:

1. Planul de acțiuni ADR Sud-UIP Cahul pentru implementarea PNDOPC 2021-2027, Etapa II, 2025 elaborat și aprobat;
2. 3 consultări oferite UIP Cahul cu privire la evaluarea finală a Strategiei de dezvoltare socio-economică a mun. Cahul și inițierea procesului de elaborare a Strategiei pentru următoarea perioadă de programare, inclusiv actualizarea POL Cahul;
3. 5 consultări cu privire la atragerea surselor externe de finanțare;
4. 2 note conceptuale elaborate și aplicate în parteneriat cu primăria mun. Cahul și Ministerul Culturii al RM în cadrul concursului de selectare a proiectelor de dezvoltare pentru centrele urbane – apel pe listă, ediția 2025.

Tabelul nr.5. (detalii anexa 1)

<i>Proiecte în domeniul MITERUP incluse în PAF din FNDRL pentru anul 2025, MDL</i>				
Denumirea proiectului	Costul proiectului			
	Estimat, conform CF	solicitat din FNDRL	Contribuția beneficiarului	Contractat
1	2	3	4	5
Finalizarea sistemului de iluminat public stradal pe tot teritoriul municipiului Cahul	53.539.130,00	46.579.040,00	6.960.090,00	36.794.476,54
TOTAL	53.539.130,00	46.579.040,00	6.960.090,00	36.794.476,54

Revitalizarea economică și socială a orașelor mici din RD Sud și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice

Intervențiile pentru măsura respectivă sunt orientate pe procesul de revitalizare urbană a orașelor din regiunea Sud, având la bază programele de revitalizare urbană, specificând soluții de amenajare a zonelor urbane în funcție de necesitățile orașelor.

Totodată, au fost remise 4 scrisori în adresa APL I Basarabeasca, Cantemir, Taraclia și Căușeni cu privire la posibilitatea de elaborare a PRU cu suportul tehnic al ADR Sud. Subsidiar, a fost organizată și desfășurată 1 ședință de lucru cu privire la elaborarea PRU Căușeni și au fost oferite 7 consultări aferente, inclusiv 3 primăriei mun.Cahul și primăria Cimișlia cu privire la evaluarea programelor.

În cadrul acestei direcții prioritare au fost aprobate patru proiecte în domeniul revitalizării urbane, conform planului actualizat de implementare a POR Sud. Costurile estimate au fost revizuite și aprobate la nivel național, în cadrul ședinței CNCDDL.

Tabelul nr.6. (detalii anexa 2)

<i>Proiecte în domeniul RUDISP incluse în PAF din FNDRL pentru anul 2025, MDL</i>				
Denumirea proiectului	Costul proiectului			
	Estimat, conform CF	solicitat din FNDRL	Contribuția beneficiarului	Contractat
1	2	3	4	5
Consolidarea revitalizării urbane prin dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice în sectorul Căușenii Vechi din orașul Căușeni.	20.808.958,00	18.209.357,32	2.599.600,68	15.702.234,38
Reabilitarea energetică a clădirii grădiniței de copii Nr.4 din municipiul Cahul.	19.994.790,00	17.995.310,00	1.999.480,00	12.364.103,03
Valorificarea patrimoniului și revitalizarea centrului istoric Kizil.	9.980.000,00	9.000.000,00	980.000,00	8.863.268,28
Crearea complexului turistic „Valul lui Traian”.	18.602.190,00	16.741.971,00	1.860.219,00	15.633.457,25
TOTAL	69.385.938,00	61.946.638,32	7.439.299,68	52.563.062,94

1.2 Îmbunătățirea mediului antreprenorial în regiune

Dezvoltarea economiei regionale reprezintă un factor important în consolidarea competitivității regiunii, astfel fiind asigurat un nivel crescut al veniturilor populației din surse durabile. Prin urmare, o prioritate de bază pentru RD Sud rămâne a fi dezvoltarea sectorului privat prin îmbunătățirea culturii antreprenoriale și, respectiv, valorificarea oportunităților de dezvoltare a antreprenoriatului prin inovații. În acest context, intervențiile sistemice vor fi orientate spre:

✓ Dezvoltarea mediului antreprenorial

În contextul apelului pe listă, lansat de MIDR în 2025, ADR Sud a elaborat și aplicat în colaborare cu primăria mun. Cahul o notă conceptuală aferentă implementării PNDOPC 2021-2027 și Planul

Operațional Local de dezvoltare a orașului-pol de creștere mun. Cahul 2022-2027 și anume proiectul „Construcția și amenajarea pieței agroalimentare regionale din mun. Cahul, etapa II”.

✓ Sporirea atractivității turistice

În cadrul Documentului Unic de Program (DUP) pentru anii 2025–2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 160/2025, s-a prevăzut dezvoltarea unor intervenții strategice în domeniul turismului regional, în scopul valorificării potențialului cultural și sporirii atractivității Regiunii de Dezvoltare Sud.

Ulterior, în vederea consolidării listei de proiecte prioritare, CNCDDL a aprobat, prin decizia nr. 27 din 06.06.2025, modificarea Anexei nr. 1. Printre proiectele avizate se numără și: *Finisarea construcției edificiului Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hașdeu” din mun. Cahul.*

Totodată, acest proiect este inclus în HG 361/2025 privind modificarea anexei nr.1 la DUP pentru anii 2025-2027, aprobat prin HG nr. 160/2025.

Nota conceptuală și Cererea de Finanțare a proiectului a fost elaborată și depusă de către ADR Sud, în strânsă cooperare cu autoritățile administrației publice centrale și alți actori relevanți, în baza priorităților exprimate la nivel regional și a nevoilor identificate în teritoriu.

Tabelul nr.7.

<i>Proiecte în domeniul SAT incluse în PAF din FNDRL pentru anul 2025, MDL</i>				
<i>Denumirea proiectului</i>	<i>Costul proiectului</i>			
	<i>Estimat, conform CF</i>	<i>solicitat din FNDRL</i>	<i>Contribuția beneficiarului</i>	<i>Contractat</i>
1	2	3	4	5
Finisarea construcției edificiului Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hașdeu” din mun. Cahul	16.215.000,00	14.593.580,00	1.624.520,00	-
TOTAL	16.215.000,00	14.593.580,00	1.624.520,00	-

Totodată, Agenția a participat și a promovat portofoliul de proiecte și potențialul RD Sud în cadrul evenimentului „Ziua autonomiei locale și a lucrătorului din administrația publică locală”, inclusiv „Ziua Europei”, „Ziua ușilor deschise - Construim viitorul european al Regiunii Sud”.

1.3 Identificarea și promovarea specializării inteligente în regiune

Măsura respectivă are ca scop sprijinirea sectoarelor cu cel mai ridicat potențial de specializare inteligentă din Regiunea Sud, generând un impact major asupra creșterii economice prin sporirea gradului regional de inovare, de cercetare și antreprenorial.

Astfel, ADR Sud a avut o ședință comună de discuții cu reprezentanții PNUD Moldova privind crearea și dezvoltarea micro-clusterelor locale cu specializare economică inteligentă în cadrul proiectului Elveția-PNUD „Piețe Reziliente și Incluzive în Moldova.

Subsidiar, a fost organizat un eveniment de brokeraj în parteneriat cu ANCD, IP Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul dedicat inovării și transferului tehnologic în domeniile: Agricultură și procesarea producției agricole/Agricultură durabilă și securitate alimentară, reunind actori-cheie din mediul academic și de afaceri.

Totodată, a fost remisă în adresa ANCD o scrisoare de intenție cu propunere de colaborare, în acest sens fiind elaborat și remis spre examinare un Acord de colaborare între agenții.

1.4 Cooperarea regională și transfrontalieră

În perioada de raportare, ADR Sud a participat la sesiunile de instruire aferente apelurilor de proiecte lansate în cadrul Programului URBACT IV - rețele de transfer și Interreg România-Republica Moldova 2021-2027 – apel la scară mică SMALL2. În acest sens, s-au realizat acțiuni pentru identificarea partenerilor de proiecte, fiind solicitat suportul Cancelariei de Stat a RM și a ADR Sud Est România. Subsecvent, agenția a informat APL din RDS cu privire la posibilitatea de participare în cadrul apelurilor respective, fiind oferite consultări aferente.

De asemenea, a fost elaborat și aplicat un proiect în cadrul apelului de granturi mici în RM în 2025 lansat de Agenția Slovacă pentru Cooperare Internațională în Dezvoltare împreună cu Ambasada Republicii Slovace pentru Cooperare.

Complementar, agenția a participat la 2 evenimente organizate în scopul promovării RDS și a potențialului economic, turistic și investițional al acesteia și anume „Ziua autonomiei locale și a lucrătorului din administrația publică locală” și „Ziua Europei”.

Totodată, în perioada de referință, pentru promovarea și asigurarea transparenței și vizibilității activităților desfășurate de ADR Sud în realizarea obiectivelor de dezvoltare regională, pe pagina oficială a instituției au fost publicate peste 77 de comunicate informative. Ca rezultat al mediatizării constante, site-ul ADR Sud a înregistrat un număr de 1 958 971 de vizualizări.

Pentru a asigura un impact mai mare și o diseminare cât mai largă a informațiilor către public, precum și pentru promovarea politicii de dezvoltare regională, ADR Sud a utilizat rețelele de socializare, în special Facebook și LinkedIn, ca platforme de comunicare. În total, pe aceste rețele au fost realizate 82 de postări, care au înregistrat un impact de 236 238 de persoane, contribuind astfel la creșterea vizibilității activității instituției și a rezultatelor obținute.

Obiectiv General 2: sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii

Potrivit POR Sud 2022-2025, creșterea coeziunii teritoriale și diminuarea disparităților intra-regionale reprezintă obiective prioritare. Se urmărește dezvoltarea echilibrată a zonelor urbane și rurale prin îmbunătățirea accesului populației la servicii publice de calitate, extinderea infrastructurii de alimentare cu apă, epurarea apelor uzate, reciclarea deșeurilor, promovarea ocupării și sprijinirea mobilității forței de muncă, și sporirea eficienței energetice. Abordarea acestor probleme ar contribui la îmbunătățirea calității vieții din spațiul rural și la reducerea disparităților de dezvoltare economică și socială față de mediul urban.

2.1 Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare de bază la nivelul RD Sud

În vederea realizării direcției privind îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare în domeniul aprovizionare cu apă și sanitație, în RD Sud au fost aprobate spre finanțare 9 proiecte.

Finanțarea acestora fiind asigurată din sursele FNDRL cât și contribuțiile autorităților aplicante. Activitățile planificate întru realizarea direcției respective, se axează pe facilitarea din partea ADR Sud a procesului de implementare a proiectelor din domeniul AAS.

Pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare a sectorului AAS în regiune, ADR Sud implementează în perioada anilor 2022 – 2025 următoarele proiecte cu impact regional din sursele FNDRL:

Tabelul nr.7 (detalii anexa 3)

Proiecte în domeniul AAS incluse în PAF din FNDRL pentru anul 2025, MDL				
Denumirea proiectului	Costul proiectului			
	Estimat, conform CF	Solicitat din FNDRL	Contribuția beneficiarului	Contractat
1	2	3	4	5
Apeduct magistral Ștefan Vodă -Căușeni-Căinari	5.555.555,00	-	555.555,55	510.600,00
Extinderea sistemului de canalizare în orașul Cimișlia	37.911.290,00	33.627.807,08	4.283.482,92	36.254.009,97
Modernizarea stației de epurare a apelor uzate din or. Căușeni, etapa II și construcția sistemului de canalizare în sectorul "Căușenii Vechi"	73.458.760,00	58.260.142,56	15.198.617,44	72.799.570,19
Asigurarea bunei funcționalități a stației de epurare prin extinderea rețelelor de canalizare și regionalizarea serviciului.	66.397.030,00	56.660.569,52	9.736.460,48	62.517.178,85
Construcția apeductelor magistrale Iargara-Borogani, Iargara-Tigheci și a rețelelor de apeduct interioare în localitățile Băiuș, Cociulia Nouă, Tigheci și Cuporani din r. n. Leova.	46.283.370,00	41.654.980,66	4.628.389,34	36.176.410,96
Construcția apeductelor interioare în satele Tomai și Sărata Răzeși, raionul Leova.	38.374.910,00	31.554.106,00	6.820.804,00	-
Construcția apeductului magistral Sărata Nouă-Sărăteni cu conectarea localităților Seliște, Cazangic, Beștemac, Troian, Vozniseni, Sărăteni, Orac, Ceadâr.	58.494.800,00	52.413.539,99	6.081.260,01	57.716.342,25
Finalizarea stației de pompare a apelor reziduale pentru îmbunătățirea infrastructurii de canalizare în regiunea de Nord-Vest a orașului Cimișlia	7.000.000,00	-	-	-
Finalizarea construcției sistemului de evacuare și epurare a apelor uzate în s. Valea Perjei, r-nul Cimișlia	6.044.875,46	-	-	-
TOTAL	326.475.715,00	274.171.145,81	47.304.569,74	265.597.112,22

2.2 Dezvoltarea infrastructurii de suport pentru afaceri

Elementul cheie al acestei măsuri reprezintă crearea de noi structuri regionale și locale de sprijinire a afacerilor, modernizarea și extinderea celor existente având ca scop atragerea investițiilor, revigorarea și dezvoltarea economiilor locale și regionale.

Pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare a sectorului VIA în regiune, ADR Sud implementează următoarele proiecte cu impact regional din sursele FNDRL:

Tabelul nr.8 (detalii anexa 4)

<i>Proiecte în domeniul VIA incluse în PAF din FNDRL pentru anul 2023, MDL</i>				
Denumirea proiectului	Costul proiectului			
	Estimat, conform CF	Actualizat	Contribuția beneficiarului	Contractat
1	2	3	4	5
Racordarea la utilități a subzonei nr.18 (Cahul) din cadrul ZEL Bălți	10.464.190,00	13.315.770,00	1.353.228,44	12.541.244,14
Servicii inovative ale Incubatorului de Afaceri Cimișlia pentru dezvoltarea noilor afaceri din regiune	17.766.880,00	15.561.000,00	1.561.000,00	13.509.531,63
TOTAL	28.231.070,00	28.876.770,00	2.914.228,44	26.050.775,77

Prin urmare, la finele anului 2023, lucrările de construcție au fost declarate finalizate și pe parcursul semestrului I al anului 2024 au fost organizată recepția la terminarea lucrărilor de construcție în cadrul proiectului „Racordarea la utilități a subzonei nr.18 (Cahul) din cadrul ZEL Bălți”

2.3 Sprijinirea procesului de adaptare a regiunii la schimbări climatice, prevenirea riscurilor și reziliența în fața dezastrelor:

Măsura respectivă pune accentul pe sprijinirea eficienței energetice și extinderea utilizării energiei din surse regenerabile în infrastructurile publice. Astfel, ADR Sud nu a realizat acțiuni concrete pe această măsură, însă la moment sunt realizate implicit acțiuni de eficientizare energetică în cadrul a 3 proiecte implementate din mijloacele FNDRL pe direcția prioritară: Consolidarea rolului și funcțiilor orașelor în sporirea competitivității regiunii.

II. Obiectivul general

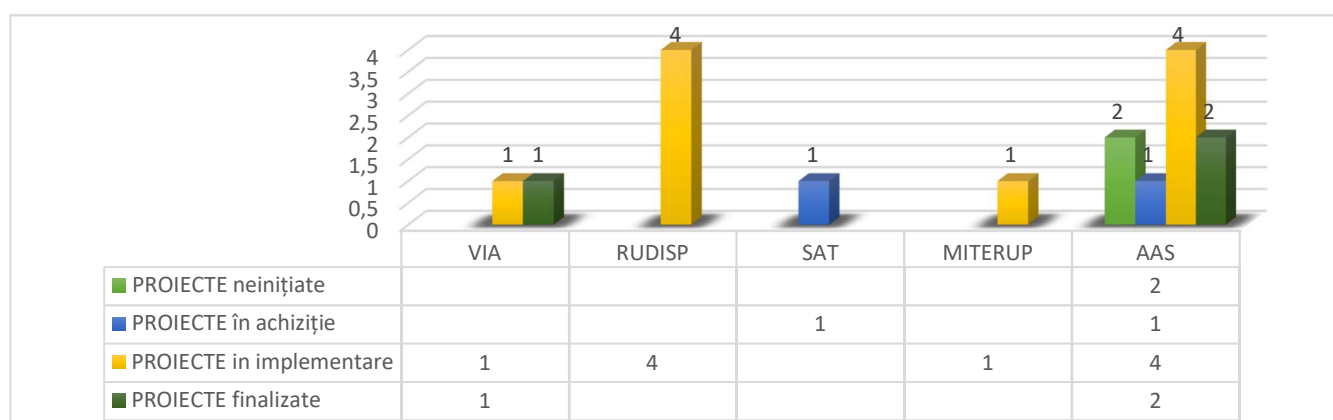
Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de coordonare și implementare a politicii de dezvoltare regională

Implementarea cu succes a politicii de dezvoltare regională presupune un efort conjugat al MIDR, ADR Sud, CRD Sud, APL și agenților economici regionali, fiind susținută prin intermediul fondurilor naționale precum și a celor oferite de donatori externi.

Finanțarea politicii de dezvoltare regională este asigurată de-a lungul timpului din Fondul național de dezvoltare regională și locală, pentru care anual din bugetul statului sunt alocate mijloace bănești pentru finanțarea proiectelor regionale.

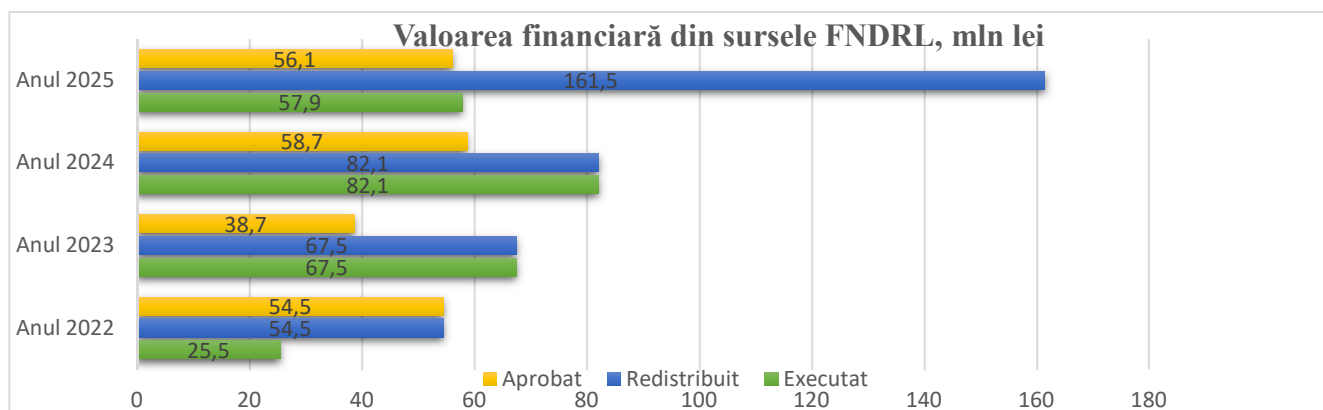
Conform graficului de mai jos, putem aprecia situația aferentă numărului de proiecte aprobate în DUP 2025-2027 pentru RD Sud, inclusiv numărul de proiecte implementate din FNDRL.

Figura nr.4. Proiecte aprobate/inițiate DUP 2025-2027

În acest context, putem aprecia gradul de alocări, redistribuirea și execuția fondurilor pentru perioada 2022-2025 care au fost gestionate cu succes, contribuind semnificativ la atingerea obiectivelor de dezvoltare regională stabilite și la creșterea durabilă a RD Sud, demonstrând capacitatea regiunii de a utiliza resursele disponibile pentru dezvoltarea infrastructurii, creșterea competitivității economice și îmbunătățirea calității vieții locuitorilor.

Figura nr.5. Valoarea financiară din sursele FNDRL

Scopul acestui obiectiv este acela de a îmbunătăți managementul procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională. În acest sens, întru realizarea acestui deziderat, acțiunile au fost orientate spre:

- Eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională;
- Consolidarea mecanismului de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională;
- Dezvoltarea capacităților actorilor regionali în domeniile relevante politicii de dezvoltare regională.

Realizarea acestui obiectiv necesită consolidarea tuturor actorilor instituționali implicați în procesul dezvoltării regionale asigurând o abordare unică și integrată de planificare, coordonare și evaluare a investițiilor publice direcționate spre dezvoltarea regiunilor. Acest fapt, presupune o comunicare între actorii responsabili cât mai eficientă, concentrarea eforturilor comune necesare implementării politicii de dezvoltare regională, dar și experiențele noi aferente politicii de dezvoltare regională.

3.1 Eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională

Această direcție presupune eficientizarea procesului de implementare a politicii de DR, prin realizarea următoarelor 2 măsuri:

- **Facilitarea procesului de mobilizare de finanțări adiționale și consolidarea parteneriatelor cu partenerii de dezvoltare**

În scopul facilitării de către ADR Sud a procesului de mobilizare de finanțări adiționale ce ar susține accelerarea dezvoltării socio-economice a RD Sud, Agenția a oferit consultanță pentru APL din RDS cu privire la mecanismul de stabilire a colaborărilor/parteneriatelor cu entități atât din RM, cât și din extern, inclusiv pe domeniul de atragere a investițiilor străine.

De asemenea, agenția a participat la ședința de discuții cu reprezentanții SFPL Moldova privind organizarea campaniilor de informare „Facem investiții sustenabile BGK”. Totodată, au avut loc discuții cu reprezentanții platformei internaționale „Investment Management Exhibition” cu privire la facilitarea invitației de participare a ADR Sud la conferința internațională organizată în Frankfurt, Germania în scopul promovării profilului investițional al RDS și atragerii de investiții străine.

Complementar, ADR sud a inițiat procedura de elaborare și încheiere a unui Acord de parteneriat cu Agenția națională pentru cercetare și dezvoltare din RM, în acest sens fiind elaborat și remis proiectul de acord către ANCD. De asemenea, au fost inițiate discuții cu Agenția de Dezvoltare Durabilă din Brașov pentru stabilirea parteneriatului.

- **Desfășurarea activităților de monitorizare și evaluare a proiectelor de dezvoltare regională**

Activitățile acestei măsuri sunt axate pe monitorizarea proiectelor implementate în Regiunea de Dezvoltare Sud, urmărind atingerea rezultatelor, respectarea planurilor de durabilitate și evaluarea impactului post-implementare. Informațiile colectate, inclusiv prin monitorizarea continuă a indicatorilor de realizare și actualizarea periodică a datelor privind proiectele cu impact regional, sunt valorificate pentru îmbunătățirea planificării și implementării viitoarelor intervenții.

Exercițiul de evaluare a proiectelor a fost inițiat în conformitate cu Instrucțiunea privind monitorizarea și evaluarea implementării proiectelor de dezvoltare regională aprobată prin ordinul MADRM nr. 149 din 23.07.2021. Scopul acestuia a fost de a aprecia eficacitatea acțiunilor întreprinse în cadrul proiectului precum și progresul realizat în raport cu obiectivele stabilite.

În perioada ianuarie – iunie 2025, ADR Sud a continuat activitățile de monitorizare și evaluare aferente proiectelor de dezvoltare regională, în conformitate cu atribuțiile prevăzute în cadrul Programului Operațional Regional Sud 2022–2025.

Un accent important a fost pus pe evaluarea durabilității proiectelor în etapa post-implementare, având ca scop aprecierea modului în care rezultatele obținute sunt menținute, utilizate și valorificate de către beneficiari după finalizarea intervențiilor. Astfel, au fost desfășurate o serie de activități axate pe monitorizarea, evaluarea și asigurarea durabilității proiectelor de dezvoltare regională.

În această perioadă, a fost desfășurată o vizită în teren în orașul Basarabasca, în cadrul proiectului „Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic Matei Basarab”, cu scopul de a evalua menținerea

funcționalității investițiilor realizate și gradul de satisfacție a comunității școlare. Discuțiile cu reprezentanții instituției au scos în evidență atât rezultatele obținute, cât și eforturile autorităților locale în direcția întreținerii și utilizării eficiente a resurselor. În acest sens a fost elaborat un raport privind activitățile realizate, corelate cu cele planificate în planul de asigurare a durabilității.

Totodată, a fost elaborat și aprobat raportul de evaluare pentru proiectul „Aprovizionarea cu apă potabilă a localităților Sîrma, Tochile-Răducani și Tomai din raionul Leova – Etapa I (Sîrma și Tochile-Răducani)”. Documentul evidențiază măsură în care proiectul a contribuit la îmbunătățirea condițiilor de trai și a accesului la facilitarea accesului populației la servicii publice esențiale.

În contextul acțiunilor de evaluare a fost inițiat procesul de evaluare a impactului proiectului „Construcția sistemului de canalizare în sectorul Valul lui Traian și modernizarea stației de epurare din orașul Căușeni”. În acest sens, au fost programate vizitele în teritoriu, au fost notificate autoritățile locale și beneficiarii proiectului, cu scopul colectării de date și observații relevante necesare analizei impactului generat de intervenții.

Prin desfășurarea acestor activități, Agenția contribuie activ la consolidarea rezultatelor obținute, urmărind ca investițiile realizate să fie menținute funcționale și să genereze efecte pozitive pe termen lung pentru comunitățile din Regiunea de Dezvoltare Sud.

3.2 Consolidarea mecanismului de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională

Scopul acestei direcții este de a efectua cartografierea anuală a proiectelor implementate în RD Sud cu sprijinul partenerilor de dezvoltare, pentru a asigura o viziune clară asupra intervențiilor realizate.

În vederea sinergizării finanțărilor și de a facilita evaluarea progresului general la nivel de regiune, în semestrul I al anului curent a fost elaborat chestionarul pentru a fi remis ulterior către Consiliile Raionale și Primăriilor orașelor din RDS cu solicitări de colectare a informației cu privire la proiectele strategice cu impact regional, implementate din sursele bugetului de stat (cu excepția FNDRL) sau din surse externe, care sunt conforme domeniilor de intervenție aferente politicii de dezvoltare regională și alte domenii sectoriale.

3.3 Dezvoltarea capacităților actorilor regionali în domeniile relevante politicii de dezvoltare regională

Această măsură ține de dezvoltarea abilităților și competențelor angajaților ADR Sud cât și altor actori regionali (CRD Sud, APL de nivelul I, II) în domeniul dezvoltării regionale, prin participarea la diferite sesiuni de instruire, ateliere de lucru, mese rotunde și vizite de lucru. În acest sens, în perioada de referință, au fost organizate următoarele forme de instruire cu participarea actorilor regionali, după cum urmează:

Tabelul nr.9. Dezvoltarea capacităților actorilor regionali pe forme de instruire

Forma de instruire	# sesiuni	Număr participanți		
		ADR Sud	CRD Sud	APL din RD SUD
Sesiuni de instruire /training-uri	22	11	8	-
Ședințe, ateliere de lucru, mese rotunde	42	8	-	244
Vizite de studiu	2	2	18	5

Astfel, au fost organizate și desfășurate activități de instruire și informare pe teme precum: Programul URBACT IV – apeluri și construirea parteneriatelor solide; Apelul pentru Rețele de Transfer URBACT

IV; consolidarea cunoștințelor Grupului de lucru pe Capitolul 22 „Politica regională și coordonarea instrumentelor structurale”; coordonarea achizițiilor TIC în instituțiile publice; Apelul de proiecte SMALL2 din cadrul Programului Interreg RO-MD; termenele și provocările în achizițiile publice; implementarea Trainingului pentru Formatori; sistemul centralizat de achiziții publice în contextul programului M-GROW; instruirea în cadrul școlii FOTOMAX.

Totodată, au fost desfășurate sesiuni online destinate autorităților publice locale din Regiunea de Dezvoltare Sud, axate pe completarea și depunerea cererilor de finanțare în cadrul apelului competitiv de proiecte pentru dezvoltare regională, ediția 2024.

IV. CONCLUZII

POR Sud reprezintă principalul instrument strategic de dezvoltare regională în Regiunea de Dezvoltare Sud, având un rol esențial în îmbunătățirea calității vieții cetățenilor și reducerea disparităților intra-regionale. Implementarea programului demonstrează progrese semnificative în atingerea obiectivelor stabilite, în special în domenii prioritare precum aprovizionarea cu apă și sanitație, revitalizarea urbană, infrastructura de afaceri și iluminatul public.

Pentru perioada de raportare, au fost valorificate 35,9% din mijloacele financiare alocate. Deși acest procent este relativ modest, el reflectă o tendință pozitivă, având în vedere complexitatea etapelor procedurale și faptul că majoritatea proiectelor se află în derulare sau în faza de achiziții. Se anticipează că până la sfârșitul anului gradul de valorificare va crește semnificativ, odată cu avansarea lucrărilor și finalizarea procedurilor administrative.

Recomandări:

Ținând cont că prelungirea perioadei de implementare pentru anul 2025 – aprobată prin Decizia CRD Sud nr. 02/01 din 18 martie 2025 – s-a dovedit a fi o măsură necesară și justificată, în perioada de raportare au fost finalizate încă două proiecte, care în prezent se află în procesul de transmitere a costurilor. Această extindere a permis: Continuarea și finalizarea investițiilor începute, evitând riscul abandonării unor lucrări aflate în stadii avansate de execuție; Accelerarea proceselor de achiziții publice, prin măsuri punctuale de deblocare a procedurilor și îmbunătățirea capacității beneficiarilor de a le gestiona eficient; Acoperirea cheltuielilor suplimentare apărute pe parcursul derulării lucrărilor.

Astfel, extinderea POR Sud pentru anul 2025 contribuie direct la finalizarea proiectelor începute, menținerea ritmului investițional și valorificarea integrală a resurselor alocate dezvoltării Regiunii de Sud.

Provocări și riscuri

Pe parcursul semestrului I al anului 2025, implementarea Programului Operațional Regional Sud 2022–2025 a fost marcată de o serie de provocări care pot afecta negativ atingerea obiectivelor stabilite. Una dintre dificultățile persistente este ritmul lent de execuție a unor proiecte, determinat în mare parte de constrângeri administrative și de capacitatea instituțională redusă a unor beneficiari. Aceste se manifestă în special în gestionarea procedurilor de achiziții publice, în actualizarea documentației tehnico-economice, precum și în coordonarea generală a activităților la nivel local. Birocrația excesivă și lipsa de experiență în gestionarea proiectelor contribuie, de asemenea, la întârzieri în derularea lucrărilor și la creșterea incertitudinii în calendarul de implementare.

Disponibilitatea redusă a datelor statistice constituie o constrângere semnificativă pentru procesul de monitorizare și evaluare eficientă a proiectelor. Este esențial ca datele să fie actualizate și publicate sistematic pe pagina Biroului Național de Statistică (BNS) pentru a asigura transparența și acuratețea

raportărilor. Totodată, recomandăm BNS să întreprindă acțiunile necesare în vederea armonizării metodologiilor de cercetare cu politicile de dezvoltare regională.

Tergiversarea procedurilor de achiziții publice generează întârzieri serioase în implementarea proiectelor. Procesele birocratice și complexitatea regulilor de achiziții contribuie la întârzieri și la creșterea costurilor asociate proiectelor.

Nealocarea la timp a surselor financiare pentru achitarea lucrărilor de construcție realizate în cadrul proiectelor de dezvoltare regională creează situații de tergiversare și poate duce la întreruperi în implementarea proiectelor. Asigurarea fluxului financiar continuu este crucială pentru succesul proiectelor.

Lecții învățate și bune practici

O modalitate de valorificare a experienței obținută este de a însuși lecțiile importante, care pot fi utile în continuare pentru toate părțile implicate în procesul de implementare a POR Sud 2022-2025.

Una dintre lecțiile esențiale învățate din implementarea proiectelor de dezvoltare regională în Regiunea de Dezvoltare Sud este importanța crucială a consolidării capacităților instituționale și administrative la nivel local și regional. Capacitățile administrative reduse ale beneficiarilor, alături de dificultățile în obținerea documentelor permise și gestionarea eficientă a fondurilor, constituie provocări semnificative. Astfel, se recomandă intensificarea eforturilor de formare și instruire a personalului din administrațiile publice locale, precum și implementarea unor mecanisme de suport continuu pentru beneficiari, pentru a asigura o gestionare mai eficientă și mai transparentă a proiectelor.

Un alt aspect critic identificat în cadrul procesului de dezvoltare regională este lipsa unei baze de date comune și a unui sistem robust de monitorizare și evaluare. Disponibilitatea redusă a datelor statistice și dificultățile în colectarea informațiilor de la autoritățile locale împiedică monitorizarea eficientă și evaluarea progresului proiectelor. Astfel, se recomandă dezvoltarea și implementarea unui sistem integrat de monitorizare și evaluare, care să permită colectarea sistematică și actualizarea periodică a datelor relevante, facilitând astfel o gestionare mai informată și eficientă a proiectelor de dezvoltare.

Contextul socio-economic și politic actual, marcat de provocări precum inflația, criza energetică, migrarea populației și valul de refugiați, subliniază necesitatea adaptabilității și rezilienței în implementarea proiectelor de dezvoltare regională. Aceste condiții externe pot influența semnificativ derularea proiectelor, de aceea este esențial ca planificarea și implementarea să fie suficient de flexibile pentru a se adapta rapid la schimbările de context. Se recomandă dezvoltarea unor strategii de gestionare a riscurilor și crearea unor mecanisme de răspuns rapid pentru a asigura continuitatea și succesul proiectelor în fața acestor provocări.

Prezentat:

Director ADR Sud

_____ Nicolae HRISTOV

ELABORAT:

Șef SME

_____ Olga DIACONU

Șef SPCR

_____ Irina COROIAN

Șef SMIP

_____ Andrei POPUȘOI

COORDONAT:

Șef direcție politici și programe integrate de dezvoltare regională și locală, MIDR:

_____ Denis LUNGUL